

PRIFYSGOL ABERTAW
CYLCH GORCHWYL
Y PWYLLGOR ARCHWILIO, SICRWYDD A RISG

1. Adrodd

Mae'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg yn adrodd i'r Cyngor.

Bydd cofnodion cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu dosbarthu i holl aelodau'r Cyngor yn y cyfarfod nesaf ac ar wahân i Gadeiryddion y Cyngor, y Pwyllgor Cyllid a Strategaeth a'r Pwyllgor Cydnabyddiaeth Ariannol cyn gynted ag y byddant ar gael.

Yn ogystal, bydd agenda cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael ei dosbarthu i Gadeirydd y Cyngor a'r Is-ganghellor.

Bydd y Pwyllgor yn paratoi adroddiad blynyddol i'r Cyngor yn ymdrin â blwyddyn ariannol y Brifysgol ac unrhyw faterion arwyddocaol hyd at ddyddiad paratoi'r adroddiad. Bydd yr adroddiad yn crynhoi'r gweithgarwch am y flwyddyn. Bydd yn rhoi barn y Pwyllgor am ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau'r sefydliad ar gyfer y canlynol:

- rheoli risg, diwylliant, rheoli a llywodraethu (mae'r elfen rheoli risg yn cynnwys cywirdeb y datganiad o reolaeth fewnol sydd wedi'i gynnwys ynghyd â'r datganiad blynyddol o gyfrifon); a
- chynaliadwyedd, economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (gwerth am arian).

Dylai'r farn hon fod yn seiliedig ar yr wybodaeth a gyflwynir i'r Pwyllgor. Fel arfer dylid cyflwyno'r adroddiad blynyddol i'r Cyngor cyn i ddatganiad cyfrifoldeb yr aelodau yn y datganiadau ariannol blynyddol gael ei lofnodi. Bydd yr adroddiad fel arfer yn cael ei gyhoeddi ar ôl i'r Cyngor ei ystyried.

Bydd y Pwyllgor yn paratoi cylch busnes blynyddol i sicrhau y gall y Pwyllgor ddangos yn glir yn ei Adroddiad Blynyddol sut y mae wedi cyflawni ei gyfrifoldebau fel y'u nodir yn ei Gylch Gorchwyl ac yn unol â Chôd Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch Pwyllgor y Cadeiryddion Prifysgolion (y CUC).¹ Bydd cylch blynyddol y busnes yn cael ei ddosbarthu ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor.

Bydd y Pwyllgor yn adolygu ei Gylch Gorchwyl o leiaf unwaith y flwyddyn, er mwyn sicrhau bod yr holl gyfrifoldebau'n cael eu nodi, eu hadolygu a'u cyflawni.

2. Amllder Cyfarfodydd

Fel arfer dylai'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg gwrdd bedair gwaith y flwyddyn. Gall cyfarfodydd arbennig gael eu hymgynnull gan Gadeirydd y Pwyllgor neu ar gais yr Archwilwyr Allanol a/neu'r Cyfarwyddwr Cysylltiol – Archwiliwr Mewnol. Bydd y Pwyllgor fel arfer yn cwrdd wyneb yn wyneb ddwywaith fesul blwyddyn academaidd ac yn cynnal dau gyfarfod o bell, ond bydd hefyd yn anfon e-byst neu'n telegynadleda/fideo-gynadleda fel y bo'n briodol i ymgymryd â'i fusnes yn effeithiol. Cynhelir cyfarfodydd yn unol â'r arferion gorau a nodir yn Rheoliadau'r Brifysgol ar gyfer Cynnal Cyfarfodydd a gymeradwywyd gan y Cyngor.

¹ Mae Côt Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch y CUC ar gael yn <https://www.universitychairs.ac.uk/publications/>

3. Cyfansoddiad

Dylai aelodaeth y Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg gynnwys:

- Aelod Lleyg o'r Cyngor (Cadeirydd);
- Tri aelod Lleyg o'r Cyngor;
- Hyd at ddau aelod Lleyg cyfetholedig (nad ydynt yn aelodau o'r Cyngor);
- Un myfyriwr sy'n aelod o'r Cyngor;
- Un aelod o staff sy'n aelod o'r Cyngor.

Gellir cyfethol i'r Pwyllgor aelodau ychwanegol sydd ag arbenigedd penodol fel y bo'n briodol. Nid yw aelodau cyfetholedig yn aelodau o'r Cyngor, ac felly nid ydynt ymhlith Ymddiriedolwyr y Brifysgol. Fodd bynnag, maent yn aelodau llawn o'r Pwyllgor y cawsant eu cyfethol iddo, ac maent yn gwneud cyfraniad allweddol at fusnes y pwyllgor.

Mae'r aelodau cyfetholedig hyn o bwyllgorau'n unigolion lleyg annibynnol, a benodir i gynnig cyngor a mewnbwn arbenigol i fusnes yr is-bwyllgorau. Diben deiliaid y rôl yw darparu cyngor arbenigol ychwanegol yn unol â fframwaith llywodraethu'r Brifysgol, heb gynyddu nifer aelodau lleyg y Cyngor.

Dylai'r Cyngor benodi pob aelod o'r Pwyllgor a'i Gadeirydd, ar argymhelliad y Pwyllgor Llywodraethu ac Enwebiadau, ac mae'n rhaid iddynt gynnwys aelodau heb unrhyw gyfrifoldeb gweithredol am reoli'r Brifysgol. **Rhaid** i'r Pwyllgor gynnwys mwyafrif o aelodau lleyg (boed hwy'n aelodau o'r Cyngor neu'n aelodau lleyg cyfetholedig). Ni ddylai fod gan aelodau lleyg o'r cyngor nac aelodau lleyg cyfetholedig fuddiannau ariannol sylweddol yn y Brifysgol. Dylai o leiaf un aelod feddu ar brofiad perthnasol diweddar ym maes cyllid, cyfrifeg neu archwilio. Gall y Pwyllgor, os yw'n ystyried ei fod yn angenrheidiol neu'n ddymunol, gyfethol aelodau sydd ag arbenigedd perthnasol. Dylid rhoi 'sylw priodol' i ddarpariaethau Deddf Cydraddoldeb 2010.

Dylid darparu rhaglen sefydlu strwythuredig ar gyfer holl aelodau newydd y Pwyllgor, gan gynnwys:

- darparu ffeil gyfeirio, gan gynnwys deunydd cefndirol a deunydd cyfeirio perthnasol;
- sesiynau briffio un-i-un gyda Chadeirydd y Pwyllgor, y Cofrestrydd a Phrif Swyddog Gweithredu, y Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol a'r Ysgrifennydd i'r Cyngor a/neu Ysgrifennydd y Pwyllgor (os yw'n wahanol);
- unrhyw ddigwyddiadau sefydlu a hyfforddi allanol priodol.

Dylid darparu rhaglen barhaus o weithgarwch, cyfleoedd i ddiweddarau hyfforddiant a chynnal hyfforddiant allanol ychwanegol ar gyfer aelodau sy'n parhau, er mwyn sicrhau bod aelodau, yn enwedig aelodau lleyg cyfetholedig y Pwyllgor, yn cynnal digon o gyswllt priodol â'r Brifysgol.

Dylai Ysgrifennydd y Cyngor fod yn Ysgrifennydd y Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg (neu unigolyn annibynnol priodol arall).

Ni ddylai Cadeirydd y Cyngor na Chadeirydd y Pwyllgor Cyllid a Strategaeth fod yn aelodau o'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg. Er nad yw aelodau o'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg fel arfer yn aelodau o unrhyw bwyllgor arall o'r Brifysgol, nid ydynt yn cael eu hatal rhag bod yn aelod o fwy nag un pwyllgor ar yr amod nad yw'r aelodau'n cadeirio pwyllgorau. Pan fo aelodau'n rhan o fwy nag un pwyllgor, dylid diffinio rolau a chyfrifoldebau pob pwyllgor yn glir.

4. Gohebiaeth Freintiedig ag Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau'r Cyngor

Mae braint yn caniatáu i unigolion ac endidau wrthod datgelu deunydd cyfrinachol yng nghydestun cyngor cyfreithiol, cymrodeddu, ymgyfreitha ac ymchwiliadau. Gall braint fod yn berthnasol i gyngor cyfreithiol a materion ymgyfreitha, ac mae'n cynnwys trafodaethau, penderfyniadau, cyfarwyddiadau a derbyn cyngor cyfreithiol (ysgrifenedig ac ar lafar). Ceir rheolau llym ynghylch pryd mae braint yn berthnasol, a gellir colli braint drwy ddsbarthu deunydd breintiedig heb fesurau diogelu digonol.

Rhagwelir y bydd yn rhaid i holl aelodau pwyllgorau ac is-bwyllgorau, yn ystod tymor eu penodiad, ymwneud â gohebiaeth/gwybodaeth freintiedig, a rhaid iddynt weithredu yn unol â Chôd Ymarfer Cyngor y Brifysgol ar gyfer Aelodau a'r Rheoliadau ar gyfer Cynnal Cyfarfodydd mewn perthynas â materion o'r fath.

5. Tymhorau Penodiad

Ac eithrio'r myfyriwr sy'n aelod, dylid penodi aelodau'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg fel arfer am bedair blynedd yn y lle cyntaf, gyda'r posibilrwydd o benodi am ail dymor o bedair blynedd ar y mwyaf.

6. Preseboldeb

Fel arfer, dylai'r Cofrestrydd a Phrif Swyddog Gweithredu, y Prif Swyddog Ariannol, y Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol, Rheolwr Risg y Brifysgol a'r Archwilwyr Allanol fynd i gyfarfodydd pan fo busnes sy'n berthnasol iddynt yn cael ei drafod. Gall y Cadeirydd, yn ôl ei ddoethineb, wahodd swyddogion eraill yn y Brifysgol, fel y bo'n briodol, i fod yn bresennol mewn cyfarfodydd.

Mae gan y Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg yr hawl, pryd bynnag y mae'n fodlon bod hyn yn briodol, i gynnal sesiwn gyfrinachol a gwahardd unrhyw un neu'r holl gyfranogwyr ac arsylwyr eraill heblaw am Ysgrifennydd y Cyngor. Dylai'r Pwyllgor gynnal sesiwn yn rheolaidd i aelodau'n unig cyn pob cyfarfod, dylai gwrdd â'r archwilwyr heb i'r Swyddogion Gweithredol fod yn bresennol er mwyn trafod unrhyw beth y gallai'r archwilwyr ddymuno cadw'n breifat, a dylai gwrdd â'r Swyddogion Gweithredol, fel arfer y Cofrestrydd a Phrif Swyddog Gweithredu a'r Prif Swyddogol Ariannol, heb i'r archwilwyr fod yn bresennol i godi unrhyw faterion preifat eraill. O leiaf unwaith y flwyddyn, dylai'r Pwyllgor gwrdd ar wahân â'r Archwilwyr Allanol a'r Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol heb i'r Swyddogion Gweithredol fod yn bresennol, heblaw am Ysgrifennydd y Cyngor.

Dylai'r Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol a'r Archwilwyr Allanol gael hawl heb gyfyngiadau i gael mynediad at y Pwyllgor a'r Cadeirydd a chael yr hawl i ofyn i'r Cadeirydd gynnwll cyfarfod arbennig o'r Pwyllgor os oes angen.

7. Cworwm

Bydd tri aelod o'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg yn ddigon ar gyfer cworwm, ar yr amod bod y mwyafrif yn aelodau lleyg (gan gynnwys o leiaf y Cadeirydd neu un aelod lleyg arall o'r Cyngor).

8. Awdurdod

Mae'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg wedi ei awdurdodi gan y Cyngor i ymchwilio i unrhyw weithgarwch sy'n rhan o'i gylch gorchwyl. Fe'i hawdurdodir i ofyn am unrhyw wybodaeth y mae ei hangen arno gan unrhyw weithiwr, a chyfeirir pob gweithiwr i gydweithredu â cheisiadau a

wneir gan y Pwyllgor. Awdurdodir y Pwyllgor gan y Cyngor i gael cyngor proffesiynol cyfreithiol neu annibynnol allanol arall a sicrhau presenoldeb unigolion nad ydynt yn aelodau sydd â phrofiad ac arbenigedd perthnasol os yw'n ystyried bod angen hyn, fel arfer mewn ymgynghoriad â'r Is-ganghellor a/neu Gadeirydd y Cyngor. Fodd bynnag, ni chaniateir gwariant uniongyrchol at y diben hwn heb gymeradwyaeth ymlaen llaw gan y Cyngor.

Mae'r Pwyllgor wedi'i awdurdodi i gymeradwyo'r holl ddogfennau cynllunio archwilio ar ran y Cyngor. Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r archwiliad o'r datganiadau ariannol blynyddol drafft. Bydd yr agweddau hyn yn cynnwys y farn archwilio allanol, datganiad o gyfrifoldebau'r aelodau, datganiad o reolaeth fewnol a materion perthnasol a godir yn y llythyr rheoli gan yr Archwilwyr Allanol. Dylai'r Pwyllgor, pan fo'n briodol, gadarnhau gyda'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol fod effeithiolrwydd y system rheolaeth fewnol wedi'i adolygu, a rhoi sylwadau ar hyn yn ei adroddiad blynyddol i'r corff llywodraethu.

Dylai'r Pwyllgor gysylltu â phwyllgorau eraill y Cyngor fel y bo'n briodol, a chaiff gyflwyno a derbyn ceisiadau am sicrwydd i bwyllgorau eraill y Cyngor a chan bwyllgorau eraill y Cyngor.

9. Diben

Rôl y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd yw cynghori a chynorthwyo'r Cyngor mewn perthynas â holl amgylchedd sicrwydd a rheolaeth y Brifysgol. O ran y materion sy'n rhan o'i gylch gorchwyl, mae gan y Pwyllgor Archwilio'r awdurdod i gyflwyno argymhellion i'r Brifysgol, ei hunedau sefydliadol a'i haelodau.

10. Cylch Gorchwyl

Dylatswyddau'r Pwyllgor fydd:

- (a) Cynghori'r Cyngor ar benodi'r Archwilwyr Allanol, y ffi archwilio, unrhyw wasanaethau a ddarperir gan yr Archwilwyr Allanol nad ydynt yn wasanaethau archwilio ac unrhyw gwestiynau sy'n ymwneud ag ymddiswyddo neu ddiswyddo'r Archwilwyr Allanol.
- (b) Trafod â'r Archwilwyr Allanol, cyn i'r archwiliad ddechrau, natur a chwmpas yr archwiliad a chytuno ar Gynllun Archwilio blynyddol.
- (c) Trafod â'r Archwilwyr Allanol broblemau ac amheuaon sy'n deillio o'r archwiliadau dros dro a therfynol, gan gynnwys adolygiad o'r llythyr rheoli sy'n ymgorffori ymatebion gan reolwyr, ac unrhyw faterion eraill y gallai'r Archwilwyr Allanol neu'r Pwyllgor ei hun ddymuno eu trafod (yn absenoldeb y rheolwyr pan fo angen).
- (ch) Ystyried a chynghori'r Cyngor ynghylch penodi a thelerau cyflogi'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol (a'r Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol, os yw'n berthnasol), y ffi archwilio, unrhyw wasanaethau a ddarperir gan yr Archwilwyr Mewnol nad ydynt yn wasanaethau archwilio ac unrhyw gwestiynau sy'n ymwneud ag ymddiswyddo neu ddiswyddo'r Archwilwyr Mewnol.
- (d) Adolygu asesiad risg archwilio'r Archwilwyr Mewnol a'r strategaeth, a chymeradwyo'r cynllun archwilio mewnol; derbyn adroddiadau cyfnodol am ganlyniadau gwaith yr Archwilwyr Mewnol; ystyried prif ganfyddiadau ymchwiliadau archwilio mewnol ac ymateb y rheolwyr; a hyrwyddo cydlynu rhwng yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol. Bydd y Pwyllgor yn sicrhau bod yr adnoddau sydd ar gael ar gyfer Archwilio Mewnol yn ddigon i

ddiwallu anghenion y Brifysgol (neu'n cyflwyno argymhelliad i'r Cyngor fel y bo'n briodol). Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol bob tair blynedd er mwyn sicrhau ei fod yn perfformio'n effeithlon, yn effeithiol ac yn economaidd ac yn cyflwyno adroddiad i'r Cyngor.

- (dd) Parhau i adolygu effeithiolrwydd rheoli risg, diwylliant, rheolaeth, a threfniadau llywodraethu, ac adolygu fframwaith rheoli risg (Datganiad o Awydd Risg, Polisi Rheoli Risg a Chanllawiau Rheoli Risg) y Brifysgol bob blwyddyn, ac argymhell unrhyw newidiadau i'r Cyngor, ac adolygu llythyr rheoli'r Archwilwyr Mewnol, adroddiad blynyddol yr Archwilwyr Mewnol, ac ymatebion rheolwyr a chadarnhau, pan fo'n briodol, ar y cyd â'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol fod effeithiolrwydd y system rheolaeth fewnol wedi cael ei adolygu, a chyflwyno sylwadau am hyn yn ei adroddiad blynyddol i'r Cyngor a chael gwybod am bob newid sylweddol i systemau rheolaeth fewnol.
- (e) Monitro'r ffordd y mae argymhellion y cytunwyd arnynt sy'n seiliedig ar waith archwilio yn cael eu gweithredu, o ba bynnag ffynhonnell.
- (f) Sicrhau yr ymchwiliwyd yn drylwyr i bob colled sylweddol ac y rhoddwyd gwybod i'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol - a Chyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (CCAUC) pan fo'n briodol.
- (ff) Goruchwyllo polisiâu'r Brifysgol mewn perthynas ag ymddygiad moesegol ac ymddygiadau eraill, gan gynnwys chwythu'r chwiban, gwrth-lwgrwobrwyo, digwyddiadau perthnasol sy'n cael effaith niweidiol neu ddigwyddiadau² y mae'n rhaid adrodd amdanynt, twyll ac afreoleidd-dra, etc. – gan gynnwys cael gwybod am unrhyw gamau a gymerwyd dan y polisiâu hyn³ (gweler Atodiad 2 Côt Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch y CUC sydd wedi'i atodi). Tynnu sylw at chwythu'r chwiban fel eitem sefydlog ar agenda pob cyfarfod Pwyllgor a monitro ymwybyddiaeth a defnydd staff o'r polisi ynghylch Chwythu'r Chwiban, a meithrin dealltwriaeth o ddiwylliant a gwerthoedd ehangach y Brifysgol (e.e. drwy adroddiadau archwilio mewnol ac arolygon staff);
- (g) Bodloni ei hun bod trefniadau addas ar waith i sicrhau cynaliadwyedd y Brifysgol ac i hybu economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (gwerth am arian). Bydd hyn yn cynnwys cydymffurfio â'r fframwaith cyfreithiol a rheoleiddiol y mae'r Brifysgol yn gweithredu'n unol ag ef. Dylai hyn gynnwys ystyried trefniadau sy'n:
 - a) ategu'r diwylliant a'r ymddygiad sy'n gyffredin yn y sefydliad;
 - b) sicrhau rheolaeth effeithiol o wrthdaro buddiannau; ac
 - c) sicrhau bod 'pobl addas a phriodol' yn gallu cael eu penodi i'r Cyngor ac Uwch-swyddi Gweithredol.
- (ng) Bodloni ei hun bod trefniadau effeithiol ar waith i sicrhau bod ffurflenni data priodol a chywir yn cael eu dychwelyd i randdeiliaid allanol a chyrrff rheoleiddiol.
- (h) Derbyn unrhyw adroddiadau perthnasol gan y Swyddfa Archwilio Genedlaethol, CCAUC a sefydliadau eraill.

² Mae 'goruchwyllo' yn cynnwys sicrhau bod gan y Brifysgol bolisiâu perthnasol sy'n gysylltiedig ag ymddygiadau moesegol ac ymddygiadau eraill, bod polisiâu o'r fath yn ymddangos yn synhwyrol, eu bod yn gweithredu a bod staff yn ymwybodol ohonynt, a bod rolau adrodd allweddol priodol yn cael eu nodi a'u hadolygu'n rheolaidd.

³ Bydd eitemau sefydlog ar yr agenda i roi sicrwydd i'r aelodaeth ar faterion allweddol, gan gynnwys unrhyw gamau a gymerir dan y polisiâu hyn sy'n ymwneud ag ymddygiadau moesegol ac ymddygiadau eraill.

- (i) Monitro perfformiad ac effeithiolrwydd archwilwyr allanol a mewnol yn flynyddol, gan gynnwys unrhyw faterion sy'n effeithio ar eu gwrthrychedd, a chyflwyno argymhellion i'r Cyngor ynghylch eu hailbenodi, pan fo hynny'n briodol.
- (l) Monitro ffynonellau sicrwydd perthnasol eraill, er enghraifft adolygiadau allanol eraill.
- (ll) Ystyried elfennau o'r datganiadau ariannol blynyddol ym mhresenoldeb yr archwilwyr allanol gan gynnwys barn ffurfiol yr archwilwyr, y datganiad o gyfrifoldebau'r aelodau a'r datganiad o reolaeth fewnol, yn unol â *Chyfarwyddyd Cyfrifon CCAUC*.
- (m) Os bydd y Brifysgol yn uno neu'n cael ei diddymu, sicrhau bod y camau gweithredu angenrheidiol yn cael eu cwblhau, gan gynnwys trefnu i gwblhau'r set derfynol o ddatganiadau ariannol a'u llofnodi.
- (n) O bryd i'w gilydd (ac o leiaf unwaith bob pedair blynedd), adolygu ei gylch gorchwyl a'i effeithiolrwydd ei hun ac argymhell unrhyw newidiadau angenrheidiol i'r Cyngor (gweler Atodiad 3 Côt Ymarfer Pwyllgor Archwilio'r CUC);
- (o) Bod yn ymwybodol o gyfrifoldebau cymdeithasol ac amgylcheddol ehangach y Brifysgol.

[Mae'r Cylch Gorchwyl hwn wedi'i lunio gan gyfeirio at Gôt Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch y CUC.]

Dyddiad Adolygu Diweddaraf: 29 Medi 2023

Cymeradwywyd gan y Cyngor: 28 Tachwedd 2022

Diwygiadau wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor: 27 Mawrth 2023

Diwygiadau wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor: 27 Tachwedd 2023